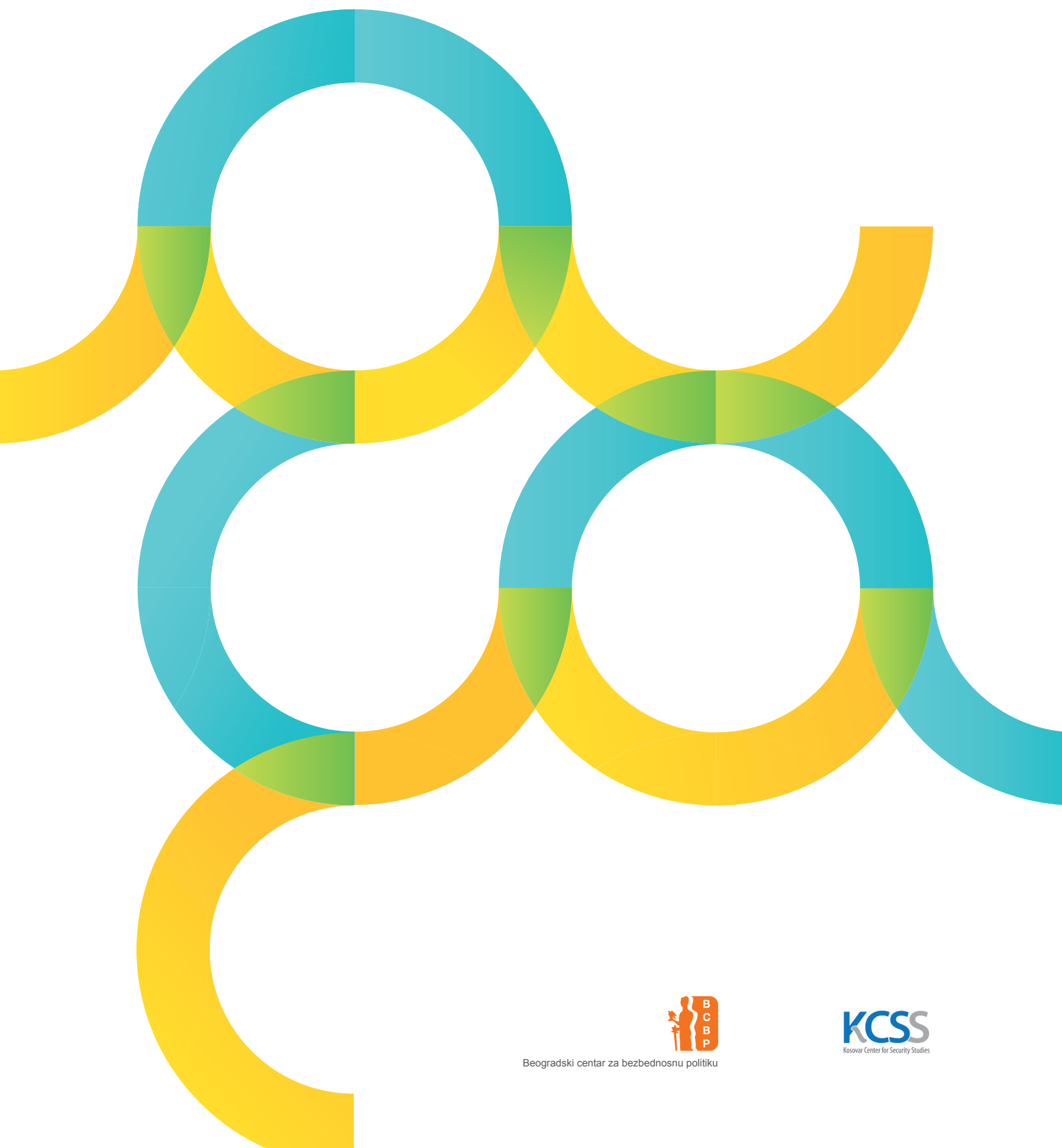

ZASTUPLJENOST ALBANSKE NACIONALNE MANJINE U MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE – OSTVARENI NAPREDAK I PREOSTALI IZAZOVI

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Kosovar Center for Security Studies

**Zastupljenost albanske
nacionalne manjine u
Ministarstvu unutrašnjih
poslova Republike Srbije –
ostvareni napredak
i preostali izazovi**

Beograd i Priština
2014.

Izdavači:

Kosovski centar za bezbednosne studije
[KCSS]
Beogradski centar za bezbednosnu politiku
[BCBP]

Autorka:

Sofije Krieziu
Kosovski centar za bezbednosne studije

Koautorka:

Isidora Stakić
Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Urednica:

Sonja Stojanović Gajić

Prevod:

Ivan Kovanović

Lektura:

Tatjana Hadžić Jovović

Dizajn i prelom:

Marko Marinković

ISBN 978-86-6237-091-4

Priština i Beograd, 2014

© KCSS and BCBP

Sva prava zadržana

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.741(497.11)"20"
323.1(=18)(497.11)"20"
351.86(497.11)"20"

КРИЕЗИУ, Софије, 1988-

Zastupljenost albanske nacionalne manjine u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije-ostvareni napredak i preostali izazovi / [autorka Sofije Krieziu ; koautorka Isidora Stakić ; prevod Ivan Kovanović]. - Priština : Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) ; Beograd : Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), 2014 (Beograd : Unigraf). - 18 str. ; 30 cm

Prevod dela: Albanian Minority Representation at the Serbian Ministry of Interior : progress and Remaining Challanges. - Tiraž 300. - O autorkama: str. 18. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 15-17.

ISBN 978-86-6237-091-4

1. Стакић, Исидора [аутор]

a) Полиција - Организација - Србија - 21в

b) Албанско питање - Србија - 21в c)

Безбедноси сектор - Србија - 21в

COBISS.SR-ID 210747148

Izradu ovog istraživačkog rada podržali su Program profesionalne razmene za Unapređeni stalni dijalog Balkanskog fonda za demokratiju i Ministarstvo inostranih poslova Velike Britanije. Ova publikacija je izdata u okviru projekta „Forum za bezbednosna istraživanja: Beograd Priština Tirana” uz podršku Vlade Kraljevine Norveške.

Stavovi i analize u ovoj publikaciji mišljenja su autora i ne predstavljaju nužno stavove vlada Norveške i Velike Britanije ili ma koje sa njima povezane organizacije.

REZIME

Otkad su okončani sukobi u tri opštine na jugu Srbije 2001. godine, značajno je povećana zastupljenost lokalnog albanskog stanovništva u lokalnoj policiji. Međutim, u poslednje vreme došlo je do zastoja. Interesovanje pripadnika albanske nacionalne manjine za to da se zaposle u policijskim snagama poraslo je nakon sukoba 2001.godinen na teritoriji opština Preševu, Bujanovac i Medveđa. Zbog uspeha koji je multietnička policija imala u periodu posle sukoba, albansko stanovništvo ima više poverenja u policiju nego u bilo koju drugu bezbednosnu instituciju u Srbiji. Poverenje je veće čak i od onog koje joj ukazuju pripadnici srpske nacionalne većine. Konkretno, 33% albanskih ispitanika izjavilo je da ima poverenja u policiju, dok samo 19% ukupnog broja stanovnika u zemlji deli to mišljenje [BCBP 2013]. Glavna motivacija pripadnika albanske manjine za rad u policiji jeste zaposlenje.

Međutim, na ovome treba još raditi jer zastupljenost Albanaca u policijskim strukturama i dalje nije u skladu sa njihovom zastupljenošću u ukupnom stanovništvu. Do sada je povećan broj pripadnika albanske manjine među pripadnicima policije nižeg čina u Preševu i Bujanovcu. U Preševu Albanci čine 89% ukupnog stanovništva, a u policiji 50,4%, u Bujanovcu čine 55% stanovništva, a u policiji 35%, dok u Medveđi čine 26% stanovništva, a u policiji svega 5% [Halimi, 27.2. 2014]. Ipak, ova nacionalna manjina još je manje zastupljena kada je reč o višim činovima. U regionalnim policijskim strukturama Albanaca praktično i nema, budući da u Područnoj policijskoj upravi u Vranju radi samo jedan Albanac.

Glavni izazovi kada je reč o zastupljenosti Albanaca jesu politički i organizacioni. Na to utiče i društvena udaljenost albanskog i srpskog stanovništva. Prva grupa izazova nastaje usled nedostatka političke volje srpskih vlasti da rade na punoj integraciji albanske manjine u sve nivoe državne strukture. Ona se vidi u sporom priznavanju diploma sa kosovskih univerziteta [gde je većina policajaca

albanske nacionalne pripadnosti stekla visoko obrazovanje], kao i u praktičnim ograničenjima upotrebe maternjeg jezika u opštinama u kojima pretežno žive Albanci. Druga grupa izazova odnosi se na to što princip multietničnosti nije na odgovarajući način ugrađen u policijske strukture. Pre svega, policijsko obrazovanje nije uvek i svima dostupno, a otežana je i integracija u okruženje. Potpunu i doslednu integraciju albanske nacionalne manjine u policiju u ove tri opštine na jugu Srbije dodatno otežavaju predrasude koje postoje o ovoj nacionalnoj manjini u Srbiji. Stoga je jedna od glavnih preporuka da se obezbedi održivo uključivanje albanske manjine u policijske strukture Srbije tako što će zastupljenost Albanaca u policiji odražavati njihovu zastupljenost u stanovništvu.

UVOD

Prvobitni cilj ove analize bio je procena zastupljenosti albanske nacionalne manjine u bezbednosnim institucijama Srbije: policiji, Vojsci Srbije [VS] i Žandarmeriji. Međutim, pošto je pregled literature i relevantnih dokumenata pokazao da ova manjina nije zastupljena u Vojsci Srbije i Žandarmeriji, usredsredili smo se samo na policiju. Budući da je albanska nacionalna manjina u Srbiji teritorijalno koncentrisana u tri opštine na jugu zemlje: Preševu, Medveđi i Bujanovcu, u ovom će radu posebna pažnja biti posvećena proceni zastupljenosti Albanaca u policijskim jedinicama u ove tri opštine. Preporuke za dalje unapređenje zastupljenosti albanske manjine u policiji biće upućene organima centralne vlasti. Pregled integracije urađen je u skladu sa međunarodno priznatim standardima, koji se odnose na: usvajanje jasne bezbednosne politike koja promovise integraciju manjina na nacionalnom i lokalnom nivou; obavezu državnih organa i policije da promovisu značaj međuetničkih odnosa; izradu akcionih planova za sprovođenje ovih politika i redovno praćenje njihovog sprovođenja; obezbeđenje takvog sastava policije (uključujući u to i sve činove i civilne kadrove) na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, koji odražava multietničnost stanovništva [OEBS 2006: 4]. Takođe,

rešavanje operativnih pitanja, kao što su službena upotreba jezika i obrazovanje/obuka/stručno usavršavanje, potpuno je stalo uprkos preporukama da treba naći odgovarajuća rešenja. Ovo istraživanje je pokazalo da, osim povećanja broja Albanaca u sastavu policije u ove tri opštine, još nije postignut napredak u održivoj integraciji manjina – upotreba jezika, stručno usavršavanje i pružanje jednakih mogućnosti za unapređenje.

METODOLOGIJA

Ovaj dokument pripremile su dve nezavisne ekspertske organizacije civilnog društva iz Prištine i Beograda kako bi otkrile postoji li napredak integracije albanske manjine u srpsku policiju i koji su njeni izazovi. Verujemo da je analiza važno uraditi sarađujući kako bi se podaci kritički procenili i utvrdili na osnovu interesovanja građana sa Kosova i iz Srbije. Tokom izrade ovog dokumenta autorke su krajem februara i početkom marta 2014. godine analizirale postojeća istraživanja i obavile 20 intervjua sa sagovornicima u Beogradu, Preševu, Bujanovcu i Vranju. Intervjui su vođeni sa predstavnicima srpskih državnih organa i organizacija civilnog društva, te sa šestoro policajaca, etničkih Albanaca, iz Bujanovca i Preševa. Treba napomenuti da je istraživačima bilo teško da od Ministarstva unutrašnjih poslova dobiju aktuelne statističke podatke o etničkoj zastupljenosti Albanacajer se od zaposlenih ne traži da se izjasne o svojoj etničkoj pripadnosti.¹ Stoga su korišćeni statistički podaci Nacionalnog saveta albanske nacionalne manjine i drugih lokalnih aktera u pomenutim opštinama.

1 „Imajući u vidu da zakonodavni i ustavni okvir ne obavezuju građane da se izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti, Ministarstvo ne prikuplja podatke o etničkoj pripadnosti zaposlenih. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Kabinet ministra, Poverenik za Informacije od javnog značaja, 01 br. 1586/14, 21.2.2014.

PRAVNI OKVIR ZA UČESTVOVANJE MANJINA U JAVNOM ŽIVOTU

Međunarodni mehanizmi

Učestvovanje pripadnika nacionalnih manjina u organima države u kojoj žive ključno je za zaštitu njihovih prava i sprečavanje socijalne isključenosti. Zbog toga je ovo pravo garantovano instrumentima Ujedinjenih nacija (UN), Saveta Evrope (SE) i Evropske unije (EU).² Osnovni instrumenti u oblasti ljudskih prava štite manjinska prava pre svega postojanjem opšteg principa nediskriminacije, što je neophodna osnova za zaštitu manjina. Međutim, klauzula o nediskriminaciji koja obavezuje države da ukinu sve diskriminatorne zakone i mere, dakle da aktivno ne diskriminišu određene grupe, nije dovoljna da bi bila obezbeđena suštinska jednakost. Stoga, državni organi moraju da preduzmu mere pozitivne diskriminacije („afitmativnu akciju“), koje će dati prednost manjinskim grupama kako bi se eliminisao jaz između povlašćenih i ugroženih grupa. Potreba da postoji pozitivna diskriminacija postaje posebno neophodna u društvima koja su u bliskoj prošlosti bila pogođena nacionalnim sukobima. U tim društvima obnavljanje poverenja međunacionalnim grupama nije moguće bez uključivanja nacionalnih manjina u javni život i donošenje odluka.

2 Na primer, član 2 *Deklaracije o manjinama* Ujedinjenih nacija iz 1992. godine predviđa pravo pripadnika manjina da delotvorno učestvuju u kulturnom, verskom, socijalnom, ekonomskom i javnom životu, kao i u donošenju odluka na nacionalnom i regionalnom nivou kada je reč o odlukama koje se odnose na manjinu kojoj pripadaju. *Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina*, koju je usvojio Savet Evrope 1995. godine, ojačava ovu odredbu obavezujući ugovorne strane da „stvore uslove potrebne za delotvorno učestvovanje pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i javnim poslovima, posebno u onim koji se na njih odnose”. Član 2 *Ugovora o Evropskoj uniji* definiše poštovanje ljudskih prava, uključujući u to i prava pripadnika manjina, kao jednu od osnovnih vrednosti Unije. Posvećenost EU manjinskim pravima dalje je unapređena uključivanjem principa nediskriminacije u *Ugovor iz Amsterdama* iz 1997. godine, osnivanjem *Odbora za ljudska prava i demokratiju* 1999. godine i usvajanjem *Povelje o osnovnim pravima* 2000. godine.

Pravni kontekst u Srbiji

Uporedni pregled međunarodnih mehanizama za uključivanje manjina i srpskog pravnog okvira pokazuje da su srpska zakonska rešenja za zaštitu manjina dosta usklađena sa međunarodnim normama, naročito nakon usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije 2009. godine [Službeni glasnik RS br. 22/2009]. Klauzula o nediskriminaciji ugrađena je u sve bitnije zakonske akte, uključujući u to i Ustav, i moglo bi se reći da ne postoji zakonska prepreka da se pripadnici nacionalnih manjina zapošljavaju i grade karijeru u institucijama javnog sektora. Međutim, kada je reč o merama pozitivne diskriminacije, situacija nije zadovoljavajuća. Nekoliko zakona predviđa mere kojima se postiže puna i delotvorna ravnopravnost, ali ih ne predviđaju zakoni koji regulišu bezbednosni sektor. Ugrađivanje takvih odredaba u zakone koji regulišu rad sektora bezbednosti nije obavezno, ali bi moglo da pokaže želju vlasti da se suoči sa nasleđem sukoba tokom kojih su neke nacionalne manjine isključene iz bezbednosnih institucija. Bezbednosne institucije zemalja Zapadnog Balkana neposredno su učestvovala u etničkim sukobima u bliskoj prošlosti, zbog čega pripadnici nacionalnih manjina nemaju u njih dovoljno poverenja.

U Srbiji je zastupljenost manjina u državnim institucijama zagarantovana Ustavom. Pored člana 21 Ustava Republike Srbije, koji sadrži opštu klauzulu o nediskriminaciji, čitav niz članova [75–81] posvećen je zaštiti nacionalnih manjina [Narodna skupština RS 2006]. Tako član 76 Ustava zabranjuje diskriminaciju zbog pripadnosti nacionalnoj manjini i izričito predviđa mere pozitivne diskriminacije. Štaviše, član 53 predviđa da svi građani imaju pravo da učestvuju u upravljanju javnim poslovima i da pod jednakim uslovima stupaju u javne službe i na javne funkcije, dok član 77 potvrđuje da se ovaj princip konkretno odnosi na nacionalne manjine kao nosioce ovog prava. Konačno, član 60 Ustava Republike Srbije propisuje da sva radna mesta moraju biti dostupna svima, pod jednakim uslovima.

Pored Ustava, odredbe koje štite prava nacionalnih manjina sadrže i razni zakoni. Najvažniji među njima jeste Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002. godine koji, između ostalog, razrađuje neke od navedenih odredaba Ustava i ohrabruje državne organe da preduzmu mere pozitivne diskriminacije [Službeni glasnik SRJ br. 11/2002]. Uz to, član 9 Zakona o državnim službenicima iz 2005. godine propisuje da prilikom zapošljavanja državnih službenika posebno treba obratiti pažnju na to da nacionalni sastav adekvatno odražava strukturu stanovništva [Službeni glasnik RS br. 79/2005]. Konačno, Skupština Republike Srbije usvojila je 2009. godine prvi sveobuhvatni zakon protiv diskriminacije, kojim je uveden novi institucionalni mehanizam „Poverenik za zaštitu ravnopravnosti“, nezavisno telo nadležno zasprečavanje svih oblika diskriminacije i nadgledanje sprovođenja propisa o zabrani diskriminacije [Službeni glasnik RS br. 22/2009].

Kada je reč o sektoru bezbednosti u Srbiji, uslovi i kriterijumi za zapošljavanje propisani su zakonima koji regulišu rad institucija u ovom sektoru, tj. Zakonom o policiji iz 2005. godine, Zakonom o odbrani iz 2007. godine, Zakonom o vojsci iz 2007. godine i Zakonom o Bezbednosno-informativnoj agenciji iz 2002. godine. Odredbe ovih zakona su neutralne u odnosu na etničku pripadnost, što znači da su uslovi i kriterijumi zapošljavanja jednaki za sve građane bez obzira na njihovu etničku pripadnost [Bjeloš 2012: 253]. Zakoni koji regulišu rad bezbednosnih institucija ne propisuju i ne podstiču srazmernu zastupljenost manjina u sektoru bezbednosti [Isto].

Ipak, u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjem da organima javne vlasti preporuči određene mere za unapređenje ravnopravnosti, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti je 2011. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) preporučio da preduzme odgovarajuće mere kojima bi se osiguralo da sastav područnih policijskih jedinica odražava nacionalni sastav područja u kojem te jedinice obavljaju funkciju [Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, 312/2011]. U ovom slučaju Poverenik je postupio po žalbi podnetoj protiv

MUP-a zbog navodne diskriminacije, koju su uputili pripadnici bošnjačke nacionalne manjine sa diplomama stečenim u Sarajevu. Mišljenje Poverenika je da MUP ne diskriminiše Bošnjake, ali da postoji prostor za poboljšanje zastupljenosti ove manjine u policiji. Iako se ovaj slučaj odnosio na bošnjačku manjinu, Preporuka Poverenika 312/2011 sadrži opšta uputstva kojima bi se unapredila zastupljenost nacionalnih manjina u policiji. U preporuci se, između ostalog, predlažu mere kojima će biti obezbeđeno da broj pripadnika nacionalnih manjina koji se školuje u policijskim školama odražava njihovu zastupljenost u stanovništvu, kao i mere kojima će biti osigurano da diplomirani pripadnici nacionalnih manjina imaju jednak pristup radnim mestima u policiji (Isto).

ZASTUPLJENOST NACIONALNIH MANJINA U SEKTORU BEZBEDNOSTI SRBIJE

Prema popisu stanovništva Srbije iz 2011. godine, etničke manjine čine oko 16% celokupnog stanovništva (Republički zavod za statistiku RS 2011). Iako postoje određeni podaci o zastupljenosti nacionalnih manjina u pojedinim javnim institucijama, ne postoji sveobuhvatna evidencija o zastupljenosti svih nacionalnih manjina u celoj javnoj upravi, niti sveobuhvatna evidencija za bilo koju određenu nacionalnu manjinu (Bjeloš 2012: 254). Dakle, praktično je nemoguće utvrditi da li državni organi Republike Srbije, i u kojoj meri, poštuju pomenute ustavne i zakonske odredbe (Isto).

Beogradski centar za bezbednosnu politiku objavio je 2008. i 2012. godine izveštaje o zastupljenosti manjina u sektoru bezbednosti (Hadžić i drugi 2012; Hadžić i Stojanović Gajić 2012). U konačnom zaključku izveštaja iz 2012. godine navodi se da je postignut blagi napredak u odnosu na 2008. godinu, ali da manjine, uprkos zadovoljavajućem zakonskom okviru, i dalje nisu adekvatno zastupljene u sektoru bezbednosti (Bjeloš 2012). Kada je reč o podacima o zastupljenosti nacionalnih manjina iz februara 2012. godine, MUP tvrdi da nije vodio evidenciju o nacionalnoj

pripadnosti svojih zaposlenih. Međutim, na konferenciji koju su 27. juna 2014. organizovali BCBP i KCSS, predstavnik MUP-a pomeno je brojke koje ukazuju na to da se u praksi ipak prati etnička zastupljenost u policiji. Ipak, autori nisu u mogućnosti da procene da li je do sada postignut izvestan napredak u zastupljenosti nacionalnih manjina.

Prema podacima BCBP-a iz 2010. godine (Bjeloš 2012: 255–260), nacionalne manjine su u najvećem procentu zastupljene u Upravi carina – 13,5%, a zatim u Narodnoj skupštini – 12,4%. U Ministarstvu odbrane nacionalne manjine čine 12% zaposlenih (u Vojsci Srbije tek 6%), u Ministarstvu unutrašnjih poslova 9,22%, dok u Bezbednosno-informativnoj agenciji svega 5% zaposlenih čine građani koji nisu pripadnici većinske nacionalnosti. Ne iznenađuje činjenica da je zastupljenost nacionalnih manjina na višim, rukovodećim ili komandnim položajima u bezbednosnim institucijama manja od njihove zastupljenosti u ukupnom broju zaposlenih (Isto: 255). Postoje velike razlike u zastupljenosti određenih nacionalnih manjina, što je naročito vidljivo u javnim institucijama koje se nalaze u multi-etničkim gradovima i opštinama. Na primer, Bošnjaci čine više od 70% stanovništva Novog Pazara, dok je procenat Bošnjaka u policiji u tom gradu svega 20% (Isto: 263–264). Situacija nije zadovoljavajuća ni u opštinama u Vojvodini, u kojima Mađari čine većinu stanovništva, dok ih je u lokalnim policijskim jedinicama zastupljeno manje od 20% (Isto: 264). Albanska nacionalna manjina spada među bolje zastupljene u policiji zbog specifičnih mera pozitivne diskriminacije, koje su preduzete u poslednjih nekoliko godina.

ZASTUPLJENOST ALBANSKE ETNIČKE MANJINE U POLICIJI – GLAVNA DOSTIGNUĆA I IZAZOVI

Inkluzija manjina u sektor bezbednosti veoma je važna za demokratizaciju društva. Učestvovanje pripadnika ovih grupa u bezbednosnim institucijama i u donošenju odluka ključno je za zaštitu njihovih prava i izbegavanje njihovog eventualnog isključivanja. Unapređenjem uključivanja manjina u sektor bezbednosti ove bi institucije postale reprezentativnije. To bi direktno povećalo poverenje građana u institucije i poboljšalo njihovo funkcionisanje. Štaviše, time bi bila pospešena saradnja između građana i policije u borbi protiv negativnih pojava, te bi bila poboljšana bezbednost svih građana.

Postizanje zadovoljavajuće kvalitativne i kvantitativne zastupljenosti manjina u policiji konkretno bi doprinelo jačanju međuetničkih odnosa i poboljšalo operativnost policije. Međutim, uključivanje manjina u policiju često može biti veoma složeno. Tako se pokazalo u slučaju povećanja zastupljenosti albanske manjine na jugu Srbije (u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa).

Naime, budući da je albanska nacionalna manjina bojkotovala popis stanovništva 2011. godine, nedostaju podaci o ukupnom broju pripadnika ove zajednice. Kako bi se izbeglo stvaranje pogrešnog utiska o nacionalnom sastavu ovih opština dobijenog na osnovu demografskih podataka iz popisa stanovništva iz 2011, u nastavku ćemo koristiti podatke iz popisa 2002. godine, koje smatramo preciznijim (pogotovo kada je reč o albanskom stanovništvu). Dakle, prema popisu iz 2011.

godine u Preševu živi 416 Albanaca i 2.294 Srba, u Bujanovcu 224 Albanca i 12.989 Srba, dok u Medveđi živi 527 Albanaca i 2.294 Srba [Stanovništvo po etničkoj pripadnosti 2011]. Međutim, prema popisu stanovništva iz 2002. godine, u ovim opštinama albanska manjina broji oko 116.000 stanovnika. Ovaj broj obuhvata i one koji žive u inostranstvu, odnosno njih 27.000 od ukupnog broja [Popis stanovništva 2002]. Procentualno, Albanci u Preševu čine većinu stanovništva sa 89%, u Bujanovcu čine 55% stanovništva, dok u opštini Medveđa čine manjinu stanovništva sa 26% [Isto].

Gledano retrospektivno, do sukoba 2000. godine albanska manjina je uglavnom bila isključena iz društvenog, političkog i ekonomskog života, kao i iz bezbednosnog sektora. Ova manjina gotovo da nije bila zastupljena u institucijama bezbednosti, uključujući u to i policijske strukture. Tačnije, pre sukoba bilo je svega 11 zaposlenih Albanaca u policiji [Š. Kamberi, 28.2.2014]. Međutim, sa porastom tenzija krajem devedesetih godina oni su ili otpušteni ili primorani da daju otkaz. Otkako je ustanak u ove tri opštine okončan 2001. godine, uloženi su značajni napor da bi se povećala zastupljenost Albanaca u policiji, ali nije mnogo učinjeno da se poboljša njihova zastupljenost u drugim bezbednosnim institucijama. Najviše je urađeno odmah nakon sukoba. Posle pada Miloševićevog režima u oktobru 2000. godine Vlada Republike Srbije učinila je prve korake ka mirnom rešavanju napetosti. Takozvani „Čovićev plan“, koji je 2001. godine osmislio tadašnji potpredsednik Vlade Nebojša Čović, između ostalog predviđa bezbednost i ekonomski razvoj, kao i razvoj multietničkog i multiverskog društva

Tabela 1. Etnička struktura stanovništva u tri opštine na jugu Srbije, ne računajući one stanovnike koji borave u inostranstvu*

Opština	Ukupno	Albanci		Srbi		Drugi	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%
Preševo	34,904	31,098	89	2984	9	822	2
Bujanovac	43,302	23,681	55	14,782	34	4,839	11
Medveđa	10,760	2,816	26	7,163	67	781	7

* Broj građana koji u inostranstvu borave duže od godinu dana: 13.000 iz Preševa, 11.000 iz Bujanovca i 3.000 iz Medveđe. Izveštaj opštine Bujanovac, 24.6.2014.

zasnovanog na demokratskim principima i poštovanju ljudskih, političkih i manjinskih prava [Stodik, 2006: 43]. Uz podršku Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), Vlada Srbije preduzela je konkretne mere kako bi ostvarila multietnički sastav policijskih jedinica u opštinama u kojima Albanci čine veliki procenat stanovništva. Značajan napredak je postignut posebno u period od 2001. do 2004. godine. Međutim, ovi napori bili su kratkog veka jer je od 2005. napredak veoma ograničen [Popović, 21.2.2014].

U periodu od 2001. do 2004. godine, 400 policajaca, od kojih 270 Albanaca i 130 Srba, prošlo je obuku o multietničkoj policiji [Halimi, 27.2.2014]. Osnovna obuka, održana u Mitrovom polju, trajala je tri meseca i ponuđena je samo na prvoj godini. Ona je dopunjena sa 15 dana prakse, tj. obuke u službi, koja je podrazumevala međunarodne policajce u ulozi mentora, program koji je praktično prepisan od policijske akademije OEBS-a sa Kosova i prilagođene policijske propise Republike Srbije.

Interesovanje pripadnika albanske nacionalnosti na jugu Srbije za rad u policiji poraslo je nakon objavljivanja prvog konkursa za formiranje multietničke policije. Poverenje albanskog stanovništva u policiju veće je od poverenja u bilo koju drugu bezbednosnu instituciju u Srbiji, kao i od poverenja srpskog stanovništva u policiju. To je verovatno rezultat uspešnog rada multietničke policije nakon sukoba [BCBP, 2013]. Interesovanje albanskog stanovništva za rad u policiji je, u principu, zadovoljavajuće, što pokazuju i rezultati anketa sprovedenih među srednjoškolicima o tome čime bi voleli da se bave [Stojanović,

2008: 168]. Mogućnost stalnog zaposlenja predstavlja takođe važnu motivaciju Albancima koji žele da rade u policiji [Stojanović 2008: 2]. Etnički Albanci čine 50,4% policajaca u Preševu, 35% u Bujanovcu i svega 5% u Medveđi [Halimi, 27.2.2014]. Međutim, ukupna zastupljenost Albanaca u policiji u ove tri opštine i dalje je veoma mala s obzirom na to da čine svega 25% ukupnog broja policajaca, dok u istim opštinama čine 65% ukupnog stanovništva [Halimi, 27.2.2014]. Albanaca gotovo da nema u područnim policijskim strukturama, samo jedan Albanac radi u Upravi područne policije u Vranju. Do 2011. godine u pograničnoj policiji nije bilo Albanaca i pored činjenice da u blizini granice pretežno žive Albanci. U pograničnoj policiji trenutno radi pet Albanaca [Š. Kamberi, 28.2.2014]. Još uvek zabrinjava to što suotpušteni ili smenjeni pripadnici albanske manjine [iz bilo kog razloga] u svim slučajevima zamenjeni pripadnicima nekih drugih zajednica, bez razmatranja mogućnosti da budu zamenjeni pripadnicima iste zajednice.

Još veći izazov predstavlja stvaranje okruženja koje će predstavnicima albanske nacionalne manjine omogućiti da izgrade karijeru i budu unapređeni na rukovodeće položaje. Osim stručnog usavršavanja koje im je dostupno u ove tri opštine na jugu Srbije, veoma mali broj Albanaca imao je priliku da pohađa policijske obrazovne programe u Beogradu. Od 270 albanskih policajaca zaposlenih od 2001. godine, samo je osam bilo u mogućnosti da nastavi usavršavanje u Beogradu. Od ovog broja, u periodu od 12 godina, samo je jedna osoba bila u mogućnosti da se usavršava na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu [B. Kamberi, 27.2.2014]. Druga

Tabela 2. Etnička struktura policije na jugu Srbije – Preševska dolina*

Opština	Broj zaposlenih	Albanci		Srbi		Romi	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%
Preševo	248	125	50,4	120	48,4	3	1,2
Bujanovac	307	107	35	198	65	2	0,65
Medveđa	142	7	5	133	93,6	2	1,4
Ukupno	697	239	30	451	69	7	1

* Etnička struktura stanovništva, zaposlenih i rukovodilaca organa, institucija i preduzeća u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa. Savet za ljudska prava. Preševo, 2011/2012.

osoba koja je izašla na prijemni ispit diskvalifikovana je zbog neadekvatnog poznavanja srpskog jezika. Neadekvatno poznavanje srpskog jezika pokazalo se kao jedna od glavnih prepreka mladim Albancima koji žele da izgrade karijeru u policiji. Pojedine mere pozitivne diskriminacije primenjene su pripremanjem promotivnih materijala³ i delova prijemnog ispita za osnovnu policijsku obuku na albanskom jeziku. Kako bi se povećao broj potencijalnih kandidata manjinskog porekla za obuku i napredovanje u policiji, za kandidate su organizovani *ad hoc* mentorstvo i časovi jezika. Dakle, postoji potreba da se za ovakve programe izdvoje sredstva iz budžeta MUP-a i da se planiraju u saradnji sa Koordinacionim telom Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa kako bi se ovi procesi održali i unapredili. Ovi programi bi mogli da budu osmišljeni po uzoru na već postojeće kurseve srpskog jezika i stažiranja⁴ u centralnoj državnoj upravi, koji se organizuju uz podršku Ambasade Ujedinjenog Kraljevstva u Srbiji [Aktivnosti Koordinacionog tela, 2013]. Strukture policijskog obrazovanja

Tokom protekle tri godine sproveden je određen broj programa kako bi se pospešilo uključivanje manjina. Ministarstvo unutrašnjih poslova je u novembru 2011. godine organizovalo promociju policijske profesije za albansko stanovništvo. Obezbeđen je višejezični softver kako bi kandidati mogli da polažu prijemni ispit na maternjem jeziku. Uz podršku OEBS-a, Ministarstvo unutrašnjih poslova održalo je u oktobru 2012. godine sastanak sa profesorima srpskog jezika iz Preševa, Bujanovca i Vranja radi organizovanja kurseva za pripadnike albanske manjine. Time bi se pripadnicima manjina olakšala integracija i pomoglo da polože prijemni ispit. U martu 2014. godine predstavnici Centra za osnovnu policijsku obuku održali su, u saradnji sa OEBS-om, seminare za upis nacionalnih manjina u Subotici, Vranju, Sremskoj Mitrovici, Beogradu, Užicu, Valjevu, Boru, Požarevcu i Kikindi [Arsenijević, 27.6.2014]. Sve pomenute aktivnosti, kao i one koje su vođene ranije, sprovedene su uz podršku međunarodnih aktera. Međutim, da bi reforme bile održive, neophodna je kontinuirana podrška iz budžeta.

Tabela 3. Zastupljenost etničkih manjina u policijskom rukovodstvu u tri opštine na jugu Srbije*

Čin	Preševo	Bujanovac	Medveđa
Načelnik	Albanac	Srbin	Srbin
Komandir	Srbin	Srbin	Srbin
Zamenik komandira	Albanac	Albanac	Srbin
Pomoćnici komandira	Tri Srbina, jedan Albanac	Četiri Srbina	Četiri Srbina

* Intervjui sa policajcima iz Bujanovca i Preševa, 27. i 28. februar 2014.

u okviru MUP-a takođe treba da podrazumevaju zajednički rad sa lokalnim zajednicama radi privlačenja kvalifikovanih kandidata na više policijsko obrazovanje u Beogradu.

Kako bismo stekli uvid u mišljenje albanskih policajaca, intervjuisali smo za potrebe ove analize šest policajaca albanske etničke pripadnosti čije je radno iskustvo od jedne do dvadeset godina. Svi intervjuisani policajci istakli su da je njihovo iskustvo sa programima obuke veoma pozitivno. Nisu, kako tvrde, doživeli nikakav oblik etničke diskriminacije i kao pripadnici drugih nacionalnih grupa imali su jednak tretman. Uz to, nijedan od ispitanih policajaca nije doživeo diskriminaciju u lokalnim policijskim stanicama u kojima je radio. Međutim, izrazili su zabrinutost zbog toga

3 <http://www.copo.edu.rs/Albanski_jezik-187-1>

4 Policajci su se opredelili za anonimnost iako su od Ministarstva unutrašnjih poslova dobili odobrenje da učestvuju u intervjuima sa predstavnicima organizacija civilnog društva. Njihovo ustezanje da daju izjave pod imenom i prezimenom ukazuje da postoji doza straha da bi mogli dobiti otkaz ako otkriju nezadovoljstvo ili nepravilnosti i/ili doza nepoverenja između strana.

što centralno rukovodstvo (MUP) i rukovodioci na nižim nivoima daju prednost pripadnicima srpske nacionalnosti.⁵ Štaviše, kada je reč o unapređenju na više rukovodeće položaje, ispitanici tvrde da su primetili pokušaje da se službenici albanske etničke pripadnosti obeshrabre i demotivišu, ističući da na višim nivoima policijske uprave u ove tri južne opštine ne postoji jednak tretman (Policajac br. 12, 2014).

IZAZOVI PRILIKOM ŠTVARANJA POZITIVNOG OKRUŽENJA ZA UKLJUČIVANJE ALBANSKE MANJINE U POLICIJU

Među glavne izazove sa kojima se suočavaju manjinske zajednice prilikom integracije u bezbednosne institucije spadaju: nepostojanje kontinuiteta pozitivne diskriminacije; nepriznavanje obrazovnih sistema u kojima je većina pripadnika albanske nacionalnosti stekla diplome; postojanje ograničenja kada je reč o korišćenju maternjeg jezika u opštinama, tj. u gradovima u kojima je velika koncentracija ove etničke manjine; međuetnički odnosi srpske i albanske zajednice; preterano prisustvo vojnih i žandarmerijskih snaga u naseljenim mestima gde žive Albanci, kao i postojanje teritorijalnog ograničenja nadležnosti lokalne policije.

Druga grupa izazova proizlazi iz toga što je nadležnost lokalne policije ograničena čak i na teritoriji pod njenom jurisdikcijom. Prisustvo Žandarmerije u ovoj oblasti je veoma uočljivo, ona konstantno patrolira teritorijom Preševske doline pod teškom vojnom opremom.

Političko okruženje

Predstavnici civilnog društva u Beogradu smatraju da postoji ograničena politička volja bezbednosnih institucija da se pozabave pitanjem etničke zastupljenosti u svom sek-

toru. Pitanje etničke zastupljenosti u sektoru bezbednosti je, nakon sukoba u Preševu, Bujanovcu i Medveđi, u velikoj meri izostavljeno iz javnog institucionalnog diskursa u Srbiji. Kao posledica toga, javnosti još uvek nije dostupna zvanična analiza zastupljenosti albanske nacionalne manjine u srpskim bezbednosnim snagama, uključujući u to i zastupljenost na višim položajima. Ništa ne ukazuje na to da je na dnevnom redu Ministarstva unutrašnjih poslova izrada politike koja bi povećala održive integracije Albanaca ili bilo koje druge manjine u bezbednosne institucije Srbije. Kada je reč o albanskoj manjini, mnogi smatraju da je nedostatak institucionalne pažnje posledica bliskog odnosa ove zajednice sa kosovskim Albancima, kao i nepoverenja srpskih zvaničnika u kolege albanske etničke pripadnosti, koje je stečeno u prošlosti.

To što se ovo pitanje ne postavlja kao prioritet može biti takođe posledica nedostatka podrške javnosti integraciji Albanaca u srpsko društvo. Istraživanja javnog mnjenja o diskriminaciji u Srbiji pokazuju da čak 76% građana podržava uvođenje mera pozitivne diskriminacije, koje bi omogućile poslodavcima da zaposle odgovarajući procenat pripadnika diskriminiranih grupa (Poverenik za zaštitu ravnopravnosti 2012: 23). Međutim, isto istraživanje pokazuje da najviši stepen etničkog distanciranja postoji prema pripadnicima albanske nacionalnosti. Više od polovine ispitanika reklo je da ne želi Albance u svojoj porodici, 25% ispitanika ne želi Albance kao susede, a petina ispitanika smatra da Albanci ne treba da budu državljani Srbije (Isto: 26). S druge strane, čini se da se lokalna albanska politička elita ne trudi da promoviše zastupljenost Albanaca u srpskim bezbednosnim strukturama. Neke stranke zanima samo lokalna vlast i nisu zainteresovane zabavljanje politikom na regionalnom ili nacionalnom nivou. Takođe, za albanske građane koji žive u ovom području štetni sui sukobi između lokalnih političkih aktera. U principu, Albanci koji žive na jugu Srbije imaju visoka očekivanja od pregovora Beograda i Prištine, i očekuju konkretne rezultate koji će poboljšati i njihovu situaciju. Na duže staze, oni očekuju smanjenje tenzija i normalizaciju odnosa

⁵ Intervjui sa policajcima iz Bujanovca i Preševa, 27. i 28. februar 2014.

između Beograda i Prištine, što će svakako uticati i na Albance koji žive na jugu Srbije [Š. Kamberi, 2014].

Nasleđe i psihološke posledice rata

To što Albanci oklevaju da učestvuju u srpskim bezbednosnim strukturama takođe predstavlja posledicu sukoba i segregacije ove manjine, pogotovo tokom Miloševićevog režima. Neki predstavnici civilnog društva pozivali su institucije da reše problem koji je nastao kao posledica prošlosti ne bi li se na jugu Srbije, u zajednicama gde žive Albanci, izgradilo poverenje. Prema izjavi jednog predstavnika Fonda za humanitarno pravo, 15% zvaničnika u svim srpskim bezbednosnim institucijama osumnjičeno je za ratne zločine na Kosovu ili u drugim regionima bivše Jugoslavije [Kostić, 6.3.2014]. Štaviše, veliki broj ratnih zločina koje su počinili pripadnici srpskih vojnih ili paravojnih snaga tokom devedesetih i dalje nije sudski obrađen i sankcionisan. Budući da proces izvršenja pravde nije u toku, izuzetno je teško očekivati od albanske manjine da ima poverenja u bezbednosne institucije [B. Kamberi, 27.2.2014]. Takođe, kada je reč o policiji, prva Vlada nakon pada Miloševićevog režima zadala je sebi ciljeve, kao što su depolitizacija, decentralizacija, dekriminalizacija i demilitarizacija policije. Oni nisu ostvareni zbog nedostatka adekvatnih politika za rešavanje ovih problema [Bakić, Gajić 2006].

Prisustvo Žandarmerije i Vojske

Na prisustvo Žandarmerije na jugu Srbije različito se gleda na nacionalnom i lokalnom nivou. Za razliku od centralnih vlasti, lokalne vlasti i predstavnici organizacija civilnog društva smatraju da prisustvo Žandarmerije na jugu Srbije više nije potrebno [Popović, 2007: 45]. Prisustvo velikog broja pripadnika Žandarmerije i Vojske u oblasti u kojoj pretežno žive Albanci negativno psihološki utiče na tamošnje stanovništvo [Dragan Popović, 21.2.2014]. Takođe, ono negativno utiče i na povećanje poverenja Albanaca u dve bitne

bezbednosne institucije, pa pripadnici albanske manjine nisu spremni da rade u Vojsci ili Žandarmeriji. Štaviše, prema anketi Centra za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u jugoistočnoj i istočnoj Evropi (SEESAC), 43% albanskih ispitanika smatra da je Žandarmerija najveća pretnja njihovoj bezbednosti [Stodiek, 2006: 53]. Upotreba velikih jedinica Žandarmerije (od oko 100 pripadnika) u operacijama koje bi mogla da reši lokalna policija blokira čitave delove naselja u dužem vremenskom periodu, što podiže tenziju i osećanje nesigurnosti [Halimi, 27.6.2014].

Treba stvoriti uslove da Albanci postanu pripadnici Žandarmerije, budući da njeno preterano i ponekad nespretno delovanje može ugroziti rad ove institucije i negativno uticati na spremnost Albanaca da se zaposle u ovoj jedinici [Halimi, 27.06.2014]. Takozvani pomak u tom pogledu vidi se u tome što od 2004. godine opada broj slučajeva u kojima Žandarmerija i policija krše ljudska prava, ali i dalje postoji zabrinutost zbog njihovog prevelikog prisustva [B. Kamberi, 2014].

Ekonomski faktori

Ograničen ekonomski razvoj i visoka nezaposlenost smatraju se glavnim faktorima koji utiču na spremnost pripadnika albanske manjine da se zaposle u policiji. Ekonomska situacija predstavlja jedan od glavnih problema Preševske doline. Ona je u ovom delu Srbije lošija nego u ostatku države. Nivo nezaposlenosti dostiže 49%, dok je u ostatku zemlje 20,1% [World Bank, 2014: 2]. Najviši nivo nezaposlenosti je u Preševu – 56%, zatim u Medveđi – 46%, a zatim u Bujanovcu – 43% [Stanković, 11.3.2013]. Većina lokalnog stanovništva smatra da je kritična ekonomska situacija glavni faktor koji negativno utiče na poboljšanje međuetničkih odnosa. Tačnije, 95% Albanaca smatra da bi na poboljšanje međuetničkih odnosa mogao najviše uticati ekonomski razvoj, a 91% smatra da bi na to mogli uticali politički sporazumi [BCBP, 2013: 7].

Obrazovanje i korišćenje maternjeg jezika

Nepoznavanje srpskog jezika predstavlja ključni problem sa kojim se Albanci suočavaju prilikom zapošljavanja u državnim organima. U opštinama gde albanska manjina čini većinu lokalnog stanovništva postoje ozbiljni problemi prilikom sprovođenja dvojezičnosti, najviše zbog nedostatka volje na centralnom nivou da se ulaže u ljudske resurse (prevodiocice i profesore) i u lokalne institucije u ove tri opštine. Iako je 2011. godine ogranak Ekonomskog fakulteta iz Subotice počeo da saraduje sa Ekonomskim fakultetom u Bujanovcu, većina građana albanske nacionalnosti, zbog ograničene ponude fakultetskog obrazovanja na albanskom jeziku, studira u inostranstvu, uglavnom na Kosovu, u Makedoniji i Albaniji, na svom maternjem jeziku.

Pored toga, sporo se napreduje i sa priznavanjem diploma. U periodu od 1990. do 2002. godine vlasti u Srbiji nisu priznavale diplome univerziteta sa Kosova (Halimi, 27.2.2014). Nakon mirovnog sporazuma iz 2002. godine, kojim je okončana pobuna u PBM-u, Vlada je odlučila da prizna sve diplome sa Kosova. To je trajalo do 2008, kada je ministarka prosvete u Vladi premijera Koštunice donela odluku da se diplome izdate na Kosovu više neće priznavati. Ova odluka bila je prouzrokovana donošenjem Deklaracije o nezavisnosti Kosova (Š. Kamberi, 2014). Blokada kosovskih diploma trajala je oko godinu dana, do 2009. godine, kada je međunarodna zajednica izvršila pritisak na Vladu Srbije da se ovaj problem reši (Isto). Sporazum o uzajmnom prihvatanju univerzitetskih diploma, sertifikovanjem u Evropskoj asocijaciji univerziteta (EUA), postignut je 21. novembra 2011. godine, a njegovo sprovođenje započeto je u februaru 2012. godine (State of Play, Vlada Kosova, 2014: 29). Sporazum otvara mogućnost da univerzitetske diplome sa Kosova budu priznate tako što će biti nostrifikovane, što ranije nije bilo moguće. Ipak, ovaj napredak ne nudi kompletno rešenje jer ne obavezuje srpske univerzitete i poslodavce da prihvate kosovske diplome kao važeće. U međuvremenu, malom broju nostrifikova-

nih kosovskih diploma dodata je denominacija „Kosovo i Metohija“ (KIPRED, 2013: 20).

Prema izveštaju Vlade Kosova, Evropska asocijacija univerziteta (EUA) priznala je do danas 279 diploma, ali nijedna od njih nije nostrifikovana niti su je srpske institucije na bilo koji način zvanično priznale (State of Play, Vlada Kosova, 2014: 29). Nikakav napredak nije postignut u ovom pogledu. Štaviše, napravljen je korak unazad kada je 30. aprila 2014. godine Ustavni sud Republike Srbije doneo odluku⁶ da obustavi nostrifikaciju diploma stečenih na Kosovu. Ovaj korak šteti mladim etničkim Albancima jer će otežavanje njihove integracije u društveno-politički, ekonomski, bezbednosni i druge sektore, kao i ograničavanje mogućnosti za zapošljavanje, a posebno daljeg obrazovanja u Srbiji, nastaviti da predstavlja prepreku njihovom prosperitetu. Međunarodna zajednica treba i dalje da prati situaciju i da podržava napredak Briselskog sporazuma, jer je njim, između ostalog, predviđeno uzajmno priznavanje diploma koje je sertifikovala EUA.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Uprkos postignutom napretku tokom proteklih deset godina, albanska manjina je i dalje malo zastupljena u bezbednosnim instancijama Srbije. Izvestan pomak postignut je u regrutovanju policajaca nižih činova koji su pripadnici albanske nacionalnosti u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa nakon pobune 2001. godine. Pripadnici ove etničke manjine i dalje nisu adekvatno zastupljeni na višim položajima u policiji. Situacija pripadnika albanske manjine još nije na nivou predviđenom evropskim standardima. Povećana zastupljenost albanske nacionalne manjine u policiji u tri opštine u kojima pretežno žive Albanci dovela je do povećanja njihovog poverenja u tamošnju policiju. Međutim, pošto je određen datum za početak pregovora za integraciju u

⁶ Nešić Milan, Odluka o neustavnosti diploma ozbiljan test, Radio Slobodna Evropa, dostupno na: <http://www.slobodnaevropa.org/content/odluka-o-neustavnosti-diploma-ozbiljan-test/25377887.html>, 08.05.2014, pristupljeno 21.07.2014

Evropsku uniju [21. januar 2014. godine], Vlada Republike Srbije mora odlučnije da radi na uključivanju manjina kako bi u ovoj oblasti ostvarila potreban napredak.

Tačnije, na osnovu nalaza predstavljenih u ovom izveštaju, Vladi Srbije i lokalnim institucijama preporučuje se da preduzmu konkretne mere u oblasti integracije pripadnika lokalnog albanskog stanovništva u policiju, i to:

1. Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da izradi jasnu politiku za promociju integracije albanske manjine u sve ogranke policije i u sve činove. Neke od mera koje bi mogle biti preduzete jesu unapređenje saradnje sa Koordinacionim telom za PBM i povećanje budžeta za programe mentorstva i jezičke obuke namenjene policajcima Albancima. Ovo bi moglo da doprinese tome da kandidati iz ove etničke grupe budu više zainteresovani za stručno usavršavanje i napredovanje u policiji. Ovakve programe Ministarstvo može da razvije u saradnji sa Koordinacionim telom za Bujanovac, Medveđu i Preševo, po modelu kurseva srpskog jezika koji se već održavaju u centralnoj državnoj upravi, uz podršku Ambasade Ujedinjenog Kraljevstva u Srbiji.
1. Saradnja državnih, tj. centralnih, institucija i lokalnih vlasti treba da bude poboljšana kako bi se obezbedila održiva zastupljenost albanske nacionalne manjine u bezbednosnim institucijama. Takođe, cilj policijsko-obrazovnih struktura u MUP-u treba da bude i saradnja sa lokalnom zajednicom kako bi se na policijsku obuku na fakultetskom nivou u Beogradu privukli kvalifikovani kandidati.
1. Priznavanje diploma izdatih na teritoriji Kosova treba da bude realizovano u što kraćem mogućem roku. Takođe, potrebno je osmisliti politiku koja će olakšati ovaj proces jer je nostrifikacija veoma skupa i dugo traje.
2. Da bi se smanjile tenzije i postepeno poboljšali međuetnički odnosi u Preševu,

Bujanovcu i Medveđi, kao i da bi se stvorilo osećanje bezbednosti u albanskoj zajednici, neophodno je što pre drastično smanjiti prisustvo Vojske i Žandarmerije. Njihovo prisustvo ne odražava bezbednosnu situaciju u zemlji, a negativna reputacija koju su ove dve institucije stekle tokom protekle dve decenije uznemirava albansku zajednicu. Napetost i nezadovoljstvo u ovoj oblasti bili bi smanjeni kada bi se promenila praksa zastrašivanja građana Žandarmerijom.

BIBLIOGRAFIJA

Zakoni i zvanična dokumenta

- Popis stanovništva, domaćinstava i stanovna 2002, Nacionalna ili etnička pripadnost – Po opštinama, Republički zavod za statistiku. Beograd, februar 2003. <<http://webrzs.stat.gov.rs/axd/en/popis.htm>> 5.5.2014.
- Council of Europe. Framework Convention for the Protection of National Minorities, ETS No. 157,1995[1].
- Council of Europe. Explanatory Report to the Framework Convention for the Protection of National Minorities, 1995[2].
- European Council. Copenhagen Presidency Conclusions, 7.A.iii, 1993.
- Informacije o aktivnostima koordinacionog tela. Januar-decembar 2013.
- <http://www.kt.gov.rs/images/Informacije%20o%20aktivnostima%20Koordinacionog%20tela_2013_srb.pdf> 5.4.2014.
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina.” *Sl. list SRJ*, br. 11/2002
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o radu.” *Sl. glasnik RS*, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014.
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o državnim službenicima.” *Sl. glasnik RS*, br. 79/2005
- Narodna skupština Republike Srbije. „Ustav Republike Srbije.” *Sl. glasnik RS*, br. 98/2006.
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o odbrani.” *Sl. glasnik RS*, br. 116/2007.
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o vojsci.” *Sl. glasnik RS*, br. 116/2007.
- Narodna skupština Republike Srbije. „Zakon o zabrani diskriminacije.” *Sl. glasnik RS*, br. 22/2009.
- „Negativan odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zatev za dobijanje informacije od javnog značaja,” br. 1586/14, 21.2.2014.
- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije. „Preporuka Ministarstvu unutrašnjih poslova, Br. 312/2011.”
- „Stanovništvo prema nacionalnoj pripadnosti.” <<http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptId=1210>>
- „State of Play in Implementation of the Brussels Agreement.” Pristina, 16.1.2014.
- <<http://www.peacefare.net/wp-content/uploads/2014/02/Kosovo-Report-on-implementation-state-of-play-of-the-Brussels-Agreements-160114-signed-2.pdf>> 6.5.2014.
- United Nations General Assembly. „Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities,” adopted by resolution 47/135 of 18 December 1992.

Izveštaji i publikacije

- Bakić, Branka and Gajić, Novak. „Police reform in Serbia: Five Years Later.” *Balkan Series*, 06/21, May 2006. <http://www.ssrnetwork.net/uploaded_files/4187.pdf> 5.6.2014.
- Bjeloš, Maja. „Reprezentativnost u sektoru bezbednosti”. u: Hadžić, M. i Stojanović Gajić, Sonja. [eds.] *Godišnjak reforma sektora bezbednosti u Srbiji*. Beograd: BCBP i Službeni glasnik RS, 2012: 240–266.
- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije. „Istraživanje javnog mnjenja “Odnos građana prema diskriminaciji u Srbiji”.” Beograd: UNDP, 2012.
- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije, Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID). Beograd, decembar 2012. <http://www.ravnopravnost.gov.rs/jdownloads/files/izvestaj_diskriminacija__cpe_cesid_undp_decembar_2012.pdf> 5.5.2014.
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination. „Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Serbia.” CERD/C/SRB/CO/1, 2011, 13.4.2013.
- Deda, Ilir and Qosaj-Mustafa, Ariana. „The Implementation of Agreements of Kosovo – Serbia Political Dialogue.” Pristina: KIPRED, 2013. <http://www.kipred.org/advCms/documents/22356_The_Imple

- mentation_of_Agreements_of_Political_Dialogue.pdf>
- Beogradski centar za bezbednosnu politiku. „Građani o srpsko-albanskim odnosima i bezbednosnoj saradnji: Komparativna analiza stavova građana sa juga Srbije i na nivou cele zemlje.” Beograd:BCBP,novembar 2013.
 - Hadžić, Miroslav & Milosavljević, Bogoljub; Stojanović, Sonja; Ejodus, Filip; et al. *Godišnjak reforma sektora bezbednosti u Srbiji 2008*, Beograd: BCSP, 2008. <<http://www.bezbednost.org/upload/document/yearbook.pdf>>
 - Helsinki Committee for Human Rights in Serbia. „Human Rights in Serbia 2012 – Populism: A Collapse of Democratic Values.” Belgrade: Helsinki Committee for Human Rights in Serbia, 2013.
 - Human Rights Watch. „World Report 2014: Serbia.” <<http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/serbia?page=2>>
 - Marović, Marija & Ejodus, Filip; Kostić Ivan. „A Clash of Perceptions? Security in South Serbia.” Belgrade: OSCE Mission to Serbia & Balkan Centre for Middle East, 2012.
 - Memisoglu, Fulya. „The European Union’s Minority Rights Policy and Its Impact on the Development of Minority Rights Protection in Greece.” Paper prepared for the 3rd Hellenic Observatory PhD Symposium on Contemporary Greece: Structures, Context and Challenges Hellenic Observatory, European Institute, LSE, 14–15 jun 2007.
 - Ispitivanje javnog mnjenja – novembar 2012. „Odnos građana prema diskriminaciji u Srbiji.” Beograd, 2012. <http://www.ravnopravnost.gov.rs/jdownloads/files/izvestaj_diskriminacija__cpe_cesid_undp_decembar_2012.pdf> 5.5.2014.
 - OSCE. „Police Reform in Serbia.” Belgrade, 2004. <<http://www.osce.org/serbia/18310?download=true>>
 - Popović, Đorđe. „Žandarmerija ili lokalna multietnička policija?” *Bezbednost Zapadnog Balkana*, br. 4 / 2007.
 - OSCE Office of the High Commissioner on National Minorities. „Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies.” February 2006.<<http://www.osce.org/hcnm/32227?download=true>> 7.5.2014.
 - Stanković, „Prava Albanaca nisu ugrožena.” <<http://www.kt.gov.rs/sr/news/arhiva-vesti/prava-albanaca-nisu-ugrozena.html>> 11. 3.2013.
 - Republički zavod za statistiku. „Popis stanovništva 2011 – Nacionalna pripadnost.” Beograd: Republički zavod za statistiku, 2011.
 - Stodiek, Thorsten. „The OSCE and the Creation of Multi-Ethnic Police Forces in the Balkans.” Hamburg: Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg, 2006. <http://www.core-hamburg.de/documents/CORE_Working_Paper_14.pdf>
 - Policy Center. „Strategija za integraciju albanske manjine u Srbiji.” <<http://www.policycenter.info/Dokumenti/Strategija%20za%20integraciju%20albanske%20manjine%20predlog.pdf>>
 - Konferencija: „Bezbednosni aspekti normalizacije odnosa između Beograda, Prištine i Tirane” Govor načelnika Koordinacione uprave za Kosovo i Metohiju u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, Slaviše Arsenijevića. Beograd, 27. 6. 2014.
 - US Department of State. „Serbia 2012 Human Rights Report.”2013.
 - World Bank Group. „Serbia Partnership program Snapshot.” 2014. <<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/Serbia-Snapshot.pdf>>

Intervjui

- Abdulah Ahmeti, predstavnik civilnog društva, Preševo, 28.2.2014.
- Belgzim Kamberi, Savet za ljudska prava, Preševo, 27.2.2014.
- Dragan Popović, Centar za praktičnu politiku, Beograd, 21.2.2014.
- Lice zaposleno u Misiji OEBS-a u Srbiji, Beograd, 25.2.2014.
- Savet za ljudska prava, Etnička struktura stanovništva, zaposleni i rukovodioci institucija i preduzeća u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđe, informacije za 2010, 2011.

- Galip Beqiri, Albanski nacionalni savet, Bujanovac, 27.2.2014.
- Ivana Stijelja, YUCOM, Beograd, 26.2.2014.
- Milica Kostić, Centar za humanitarno pravo, Beograd, 6.3.2014.
- Milica Rodić, Koordinaciono telo za opštine PBM, Beograd, 24.02.2014.
- Nevena Petrusić, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Beograd, 20.2.2014.
- Policajac na rukovodećoj poziciji, Policija Republike Srbije, Preševo, 28.2.2014.
- Policajac sa 12 godina radnog iskustva, Policija Republike Srbije, Bujanovac, 27.2.2014.
- Policajac sa 12 godina radnog iskustva, Policija Republike Srbije, Preševo, 28.2.2014.
- Policajac sa 12 godina radnog iskustva na visokom položaju, Policija Republike Srbije, Preševo, 28.2.2014.
- Policajac sa jednom godinom radnog iskustva, Policija Republike Srbije, Preševo, 28.2.2014.
- Policajac koji radi u policiji od 1990. godine, Policija Republike Srbije, Preševo, 28.2.2014.
- Predstavnik dnevnog lista „Vranjske Novine“, Vranje, 28.2.2014.
- Riza Halimi, Predsednik Stranke demokratske akcije, Narodna Skupština RS, Preševo, 27.2.2014.
- Šaip Kamberi, bivši predsednik Opštine Bujanovac, Bujanovac, 28.2.2014.
- Tatjana Strahinjić Nikolić, predstavnik programa „Peacebuilding and Inclusive Local Development“, intervju preko VoIP aplikacije,

O AUTORKAMA

Sofije KRYEZIU radi kao istraživačica i koordinatorica projekata u Kosovskom centru za bezbednosne studije (KCSS) od 2010. godine. Do sada je učestvovala u izradi brojnih publikacija na temu bezbednosti i bezbednosne politike. Sofije je diplomirala političke nauke, međunarodne odnose i diplomatiju na Univerzitetu za biznis i tehnologiju u Prištini, a zvanje mastera je stekla na istom univerzitetu iz oblasti upravljanja, biznisa i ekonomije.

Isidora STAKIĆ je diplomirala međunarodne odnose na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, a masterirala ljudska prava kao dobitnica Erasmus Mundus stipendije za master program u saradnji tri univerziteta iz Engleske, Švedske i Norveške. U Beogradskom centru za bezbednosne politike je angažovana od 2012. godine, i trenutno radi kao mlada istraživačica na regionalnim projektima. Isidora se posebno interesuje za regionalnu bezbednost i međuetničke odnose u regionu Zapadnog Balkana, problem desnog ekstremizma, manjinska prava, kao i za pitanje rodne ravnopravnosti u kontekstu bezbednosti.

O ORGANIZACIJAMA

KOSOVSKI CENTAR ZA BEZBEDNOSNE STUDIJE (KCSS)

Kosovski centar za bezbednosne studije (Kosovar Centre for Security Studies, KCSS) je nevladina, neprofitna istraživačka organizacija osnovana 2008. godine u cilju realizovanja istraživanja u oblasti bezbednosti. KCSS sprovodi istraživačke projekte i organizuje konferencije i seminare iz oblasti bezbednosne politike, vladavine prava, kao i nadzora i kontrole sektora bezbednosti. Aktivnosti KCSS-a doprinose jačanju demokratskog nadzora nad bezbednosnim institucijama Republike Kosova.

BEOGRADSKI CENTAR ZA BEZBEDNOSNU POLITIKU (BCBP)

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) je nezavisni istraživački centar koji radi na unapređenju bezbednosti građana i društva, zasnovanoj na demokratskim principima i poštovanju ljudskih prava. BCBP podržava konsolidaciju reforme sektora bezbednosti i integraciju država zapadnog Balkana u evroatlantsku zajednicu stvaranjem inkluzivnog ambijenta i kreiranjem bezbednosne politike zasnovane na znanju. Svoje ciljeve ostvaruje sprovođenjem istraživanja, javnim zastupanjem, obrazovanjem, kao i umrežavanjem relevantnih aktera.

O PROJEKTU

Forum za bezbednosna istraživanja Beograd – Priština – Tirana predstavlja zajednički projekat tri nezavisna istraživačka centra iz Beograda, Prištine i Tirane, specijalizovana za istraživanje bezbednosnih tema. Cilj Forumu je da na osnovu istraživanja podstakne diskusiju o mogućim načinima za unapređenje odnosa između Srbije, Kosova i Albanije. U debatu želimo da uključimo nezavisne istraživačke centre, akademsku zajednicu, političare i medije.

